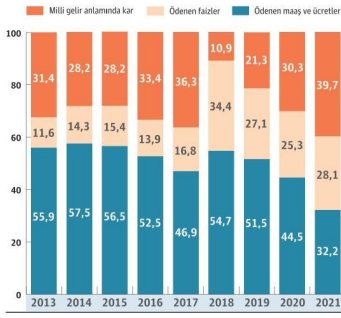




Net katma değer faktör gelirlerine göre dağılım (%)



Yaratılan net katma değerde ücretlerin payı eridi

Türkiye'nin En Büyük 500 Sanayi Kuruluşu Araştırması, yaratılan net katma değerde ücretlerin payının kademeli bir şekilde eridiğini gözler önüne seriyor. 2021 yılında ISO 500'un yarattığı net katma değer faktör gelirleri dağılımına bakıldığında, milli gelir anlamında kârın payı yüzde 30,3'ten yüzde 39,7'ye çıkararak, son 10 yılın en yüksek seviyesine ulaştı. Ödenen faizlerin net katma değerindeki payı da yüzde 25,3'ten yüzde 28,1'e yükseldi. Buna karşılık ödenen maaş ve ücretlerin payı yüzde 44,5'ten yüzde 32,2'ye geriledi. Bu pay 2013 yılında yüzde 55,9'du. Bu gelişmeler 2021 yılındaki hızlı büyüme ve yüksek enflasyonun yaşandığı dönemde faktör gelirlerinin net katma değerindeki dağılımında en çok kârn

olumlu etkilendiğini gösteriyor.

İşgücü verimliliğinde artış
Araştırma, işgücü verimliliğinde artışın yüzde 64,6 olduğunu ortaya koyuyor. ISO 500'de, çalışan başına üretilen net satışlar 2019'da yüzde 15,4, 2020'de yüzde 12,1'lik artışların ardından 2021 yılında yüzde 64,6 ile güçlü bir yükseliş göstererek 2 milyon 705 bin 400 TL oldu. Bu gelişme aynı zamanda işgücü verimliliğinde son yılların en hızlı artışına işaret ediyor. Çalışan başına üretilen satışlardaki artış reel bazda da yüzde 20,9 artışa karşılık geliyor. Araştırma, 2021'in işgücü verimliliğinde önemli bir artışın olduğunu işaret ediyor. 2020 yılında yaşanan salgın nedeniyle üretimde kesintiler

yaşanmış, çalışan sağlık sorunları oluşmuş, çalışma saatleri azalmış ve işgücü verimliliği gerilemişti. 2021 yılında ise tüm bu koşulların iyileştiği, böylece işgücünün çalışma süreleri ve performansının yükseldiği görülüyor. Yine 2021 de makine ve ekipmanlarda yüksek satışlara bağlı yüksek kapasite kullanımının da işgücü verimliliğindeki artışa katkı sağladığı belirtiliyor. 2021 yılında çalışan başına net üretilen değerler 2020 yılına göre mutlak büyüklük olarak tüm alt sektörlerde artımla beraber, sektörler arasında önemli farklılıklar söz konusu. 2021'de çalışan başına net üretilen değerler en yüksek sektörler ise sırasıyla; mücevherat **sanayi**, rafineri petrol ürünleri **sanayi** ve ana metal **sanayi** oldu.

TÜRKİYE'NİN 500 BÜYÜK SANAYİ KURULUŞU AÇIKLANDI

Sanayi devlerinin satış ve kârına kur dopingi

İhracattaki güçlü büyüme ile döviz kurları ve enflasyondaki hareketlenme **sanayi** devlerine rekor satış ve kâr getirdi. **İstanbul Sanayi Odası'nın (ISO)** Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nda yer alan firmaların üretilen satışları 2021 yılında yüzde 73,8'lik artışla 2 trilyon 48 milyar lira oldu.

İlk 500'ün toplam faaliyet kârı da yüzde 139 artarak 342 milyar liraya çıktı. Ancak borçluluğun artması, kaynak yapısında özkaynaklar aleyhinde bozulmanın sürmesi ve toplam aktiflerin içinde dönen varlıkların payının artması **sanayicilerin** işletme sermayesinde yaşadığı darboğaza işaret ediyor.

İstanbul Sanayi Odası (ISO), Türkiye'nin 500 Büyük Sanayi Kuruluşu Araştırması'nın 2021 yılı sonuçlarını açıkladı. Buna göre, 2021 yılında üretimden satışlara göre en büyük kuruluş 136 milyar 793 milyon TL ile TÜPRAŞ (Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.) oldu. Sıralamada ikinci 67 milyar 905 milyon TL ile Ford Otomotiv **Sanayi AŞ.** üçüncü 55 milyar 187 milyon TL ile Star Rafineri, dördüncü 46 milyar 152 milyon TL ile Toyota Otomotiv ve beşinci de 38 milyar 669 milyon TL ile Iskenderun Demir ve Çelik oldu. **ISO Başkanı Erdal Bahçıvan** tarafından açıklanan araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye'nin 500 büyük sanayi kuruluşunun 2020'de 1,2 trilyon lira olan üretimden satışları 2021 yılında yüzde 73,8'lik artışla 2 trilyon 48 milyar liraya yükseldi. 2019'da yüzde 16,4; 2020'deki yüzde 15,3'lük artışlar dikkate alındığında 2021'de yüksek bir büyüme performansı söz konusu.

Artışın yüksek oranında ihracattaki güçlü büyüme ile döviz kurları ve enflasyondaki hareketlenme etkili oldu. Geçmiş dönemlerle kıyaslandığında, **ISO 500**'ün üretimden satışlarında bundan daha yüksek oranlı artışların son olarak 1992-1997 dönemindeki yüksek enflasyon ortamında gerçekleştiği görüldü. Söz konusu dönemde **ISO 500** ün üretimden satışlarının yıllık artış oranları o yıllarda da yüzde 78 ile yüzde 112 aralığında seyretmişti. Tüketicici enflasyonundan arındırıldığında ise üretimden satışlardaki artış 2021'de yüzde 27,7 olarak hesaplandı. **ISO 500**'ün ihracatı da yüzde 33,9'luk artışla 85,8 milyar dolara ulaşarak, Türkiye genelinin 1,1 puan üzerinde gerçekleşti. Böylece **ISO 500** tarihindeki en yüksek ihracat rakamına ulaştı. **ISO 500**'ün ihracat performansı Türkiye ihracatı açısından da belirleyici oldu. Zira, **ISO 500**'ün ihracatının 2021 yılında Türkiye ihracatından aldığı pay yüzde 37,8'den yüzde 38,1'e yükseldi.

Faaliyet karı 143,3 milyar TL

Yüksek büyümenin yaşandığı 2021 yılında **sanayi** kuruluşlarının kârları da yüksek oranda artış gösterdi. Araştırmaya göre **ISO 500**'ün 2021'de faaliyet kârı yüzde 139 oranında artarak 143 milyar liranın 342 milyar liraya çıktı. Böylece faaliyet kârı yüzde 4 puan artışla yüzde 14,8'e yükseldi. Benzer şekilde faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr da yüzde 120'ye yakın bir artışla 185 milyar liranın 405 milyar liraya sıçradı. Bunun sonucunda FAVÖK karşılığı 3,6 puan artışla yüzde 17,5'e çıktı. Vergi öncesi kâr ve zarar toplamı ise yüzde 137 artarak 92,5 milyar liranın 219 milyar liraya yükseldi. Bu gelişme satış kârı için 2,5 puan artışla yüzde 9,5'e taşıdı. Öte yandan kâr eden kuruluş sayısı 405, faiz, amortisman ve vergi öncesi kâr elde eden firma sayısı ise 480 olarak belirlendi. **ISO 500**'ün finansman giderleri TL'deki değer kaybı, enflasyondaki artış ve faiz

İlk 500'de en fazla yükselenler

Sıra	2021	2020	Kuruluşlar	Değişim
356	473	Miloro Hediyelik Eya San. ve Tic. A.Ş.	117	
381	498	Nikei Paslanmaz Çelik San. ve Tic. A.Ş.	117	
138	262	Arsan Alüminyum A.Ş.	124	
346	471	Tufan Endüstriyel Demir Çelik San. ve Tic. A.Ş.	125	
150	278	Gazi Metal Mamüleri San. ve Tic. A.Ş.	128	
160	317	Şirikiçlişlu Mükensan San. ve Tic. A.Ş.	157	
253	415	Özer Metal Sanayi A.Ş.	162	
332	494	Maren Maraş Elektrik Üretim San. ve Tic. A.Ş.	162	
208	422	Çebitaz Demir Çelik Endüstrisi A.Ş.	214	
199	432	Gemlik Gübre Sanayi A.Ş.	233	

YABANCI SERMAYELİ KURULUŞLARDAKİ YAPRAK DÖKÜMÜ DEVAM EDİYOR

Araştırmaya göre, **ISO 500**'de 2009 yılından sonra yabancı sermayeli kuruluş sayısında yaşanan kademeli gerileme, 2018 ve 2019 yıllarındaki duraklamanın ardından son 2 yıl sürüyor. 2020'de yabancı sermayeli kuruluşların sayısı 7 adet azalırken, 2021 yılında sayı 1 adet daha azalarak 109'a indi. 2021 yılında **ISO 500**'deki 109 yabancı sermayeli kuruluşun

toplam üretimden satışları içindeki payı yüzde 31,3'den yüzde 28,6'ya düştü. Öte yandan 2020 yılında 19 alt sektörde yabancı sermayeli kuruluşun faaliyeti gösterirken, 2021 yılında bu sayı 20'ye arttı. En çok yabancı sermayeli kuruluşun faaliyeti gösterdiği sektör 24 kuruluş ile motorlu kara taşıtları olarak bu sektördeki kuruluş sayısı da 1 adet arttı.

ÖZKAYNAKLARIN PAYI EN DÜŞÜK SEVİYEDE

Sanayicilerin borç/özkaynak ilişkisine bakıldığında, **ISO 500** araştırması son yıllarda kaynak yapısının özkaynaklar aleyhinde bozulduğuna işaret ediyor. Buna göre, 2015 yılında ilk kez yüzde 60'ların üzerine çıkan borçların payı, 2019 ve 2020 yıllarında yüzde 68,4'e kadar yükseldi. 2021'de ise toplam borçların payı 2,3 puan daha artarak ilk kez yüzde 70'ın üzerine çıktı. Böylece toplam kaynaklar içinde borçlar içindeki payı yüzde 29,3'e geriledi. Böylece toplam kaynaklar içinde borçlar içindeki payı da yüzde 29,3'e geriledi. Böylece toplam kaynaklar içinde borçlar içindeki payı da yüzde 29,3'e geriledi.

oranlarındaki yükselişin etkisiyle yüzde 135 oranında artarak 89 milyar liranın 209 milyar liraya yükseldi. Aynı yılda faaliyet kârındaki artış yüzde 139 ile daha yüksek gerçekleşti. Böylece finansman giderlerinin faaliyet kârına oranı half düzeyde rağmen son yıllarda olduğu gibi yüzde 60'ın üzerinde kaldı.

Toplam borçlar artıyor

ISO 500'ün ana bilanço göstergesine göre, 2021 yılında **ISO 500**'ün aktif toplamı yüzde 65,4 artarak 1,3 trilyon liranın 2,1 trilyon liraya yükseldi. Aktifler içerisinde ana kalemlerde dönen varlıklar yüzde 74 artışla 821 milyar liranın 1,1 trilyon liraya ulaşırken, dönen varlıklar yüzde 51 ar-



İkinci ligiden birinci lige yükselenler

2021	2020*	Kuruluşlar
225	11	Net Haddecilik San. ve Tic. Ltd. Şti.
317	65	Turkuaz Polyester Reçine Kimya San. Tic. Ltd. Şti.
327	48	CFN Kimya San. ve Dış Tic. A.Ş.
359	62	Tema Skoda Sabancı Ulaşım Araçları A.Ş.
406	175	Gemciler Güven Metal San. ve Tic. A.Ş.
420	141	Plastay Kimya San. ve Tic. A.Ş.
421	1	Murat Ticaret Kablo Sanayi A.Ş.
423	38	Ege Endüstri ve Ticaret A.Ş.
430	211	Alfa Metal Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.
437	4	Arbel Bakliyat Hububat San. ve Tic. A.Ş.
438	119	Argon Kimya San. ve Tic. A.Ş.
440	59	Niğdelioğlu Metal Döküm İnşaat San. ve Tic. Ltd. Şti.
441	13	Arkan Mensucat San. ve Tic. A.Ş.
444	20	Matesa Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
448	122	Eurotec Mühendislik Plastikleri San. ve Tic. A.Ş.
452	8	Yılmaz Redüktör San. ve Tic. A.Ş.
457	463	Gentaş Kimya San. ve Tic. Pazarlama A.Ş.
458	250	Erkunt Sanayi A.Ş.
463	137	Gölpelik Şeremet Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
465	329	Yavuz Alüminyum San. ve Tic. A.Ş.
467	17	Kasar ve Dual Tekstil Sanayi A.Ş.
468	56	Erçal Fındık Otomotiv San. ve Tic. A.Ş.
469	226	Halkalı Kağıt Karton San. ve Tic. A.Ş.
470	50	Cevher Jant Sanayi A.Ş.
471	368	Sirikçiler Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
472	22	Bekaert Kartepa Çelik Kord San. ve Tic. A.Ş.
473	42	Atlasdenim Tekstil San. ve Tic. A.Ş.
481	47	Coreal Alüminyum Kablo San. Tic. A.Ş.
485	63	Ferro Döküm San. ve Dış Tic. A.Ş.
486	12	Erkunt Traktör Sanayi A.Ş.
487	46	Warmhaus İstima ve Soğutma Sistemleri San. Tic. A.Ş.
496	100	Boskay Metal San. ve Tic. Ltd. Şti.
498	223	Corbus Çelik San. ve Tic. A.Ş.
499	74	Superlit Boru Sanayi A.Ş.

*ISO 2'nci 500 listesindeki yeri

taştı 467 milyar liranın 706 milyar liraya yükseldi. Dönen varlıkların toplam aktifler içindeki payı yüzde 67'ye çıkararak, dönen varlıkların payı yüzde 33'e geriledi. Dönen varlıkların payının yükselmesi, sanayi kuruluşlarının işletme sermayesi ihtiyaçlarındaki artışa işaret ediyor. Özkaynaklar 407 milyar liranın 624 milyar liraya yükselerken yüzde 53 artarken, toplam borçlar 881 milyar liranın 1,5 trilyon liraya çıkarak yüzde 71 büyüdü.

Alt kalemler incelendiğinde ise mali borçlar yüzde 59,3; diğer borçlar yüzde 86,5 arttı. Bir önceki yıldan farklı olarak 2021 yılında diğer borçlar mali borçların oldukça üzerinde büyüdü. Bu veriler **sanayicilerin** mali borçlarına değil daha çok pi-

yasa borçlarıyla işlerini döndürüyorlar işaret ediyor. Ayrıca borçların vadelere göre gelişimi incelendiğinde ise kısa vadeli mali borçlardaki yüzde 65,5 olan artış, uzun vadeli mali borçlardaki yüzde 55 oranındaki büyümeye oranla gerçekleştiğini gösteriyor.

KDV yükü yüzde 91 arttı

Araştırmaya göre, devreden KDV oranının 2021 yılında da artarak devam ettiği görülüyor. **ISO 500**'ün üzerinde ki devreden KDV yükü yüzde 91 gibi büyük bir artışla 24 milyar liraya yaklaştı. Araştırmaya göre, devreden KDV yükü 2019'da 10,8 milyar TL, 2020'de ise 12,3 milyar TL olarak gerçekleşmişti.